

" De vissoortensamenstelling in de Boven-Schelde anno 2026 "

1. Inleiding

De Boven-Schelde, gelegen in de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen, is volledig gekanaliseerd en heeft een oppervlakte van 267,4 hectare. Het kanaal wordt intensief gebruikt door scheepvaart. De lengte van het kanaal op het grondgebied van het Vlaamse Gewest bedraagt 49,3 kilometer.

In het kanaal bevinden zich drie sluis-stuwcomplexen die het kanaal opsplitsen in vier stuwpanden:

- Merelbeke tot Asper;
- Asper tot Oudenaarde;
- Oudenaarde tot Kerkhove;
- Kerkhove tot de grens met Wallonië.

In het Vlaamse Gewest bevinden zich een aantal grote lijnvormige kanalen. Deze wateren hebben een belangrijke functie voor de openbare visserij. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) is verantwoordelijk voor het visstandbeheer in deze wateren.

Voor 2024 heeft het ANB aan ATKB opdracht gegeven voor het uitvoeren van een visstandonderzoek in de Boven-Schelde.

[Zie: Visstandonderzoek in enkele prioritair viswateren in het Vlaamse Gewest 2024 | Definitief versie 1 | 20230812_rap02_v01 | 1 juli 2025 – Auteur: Msc. R. Kleppe – ATKB]

Voor het presenteren van de bestandschattingen zijn de gevangen vissoorten ingedeeld in ecologische groepen en gilden.

De indeling in "*ecologische groepen*" wordt beschreven in het Handboek Hydrobiologie (Bijkerk *et al.*, 2014). De ecologische groepen zijn voornamelijk gebaseerd op voedselvoorkeur. Dit hangt samen met de lengte van de vissoorten: kleine exemplaren benutten ander voedsel (bijvoorbeeld zoöplankton) dan grote exemplaren (die veelal macrofauna of kleine vissen eten). Voor snoek wijkt de indeling af van de overige vissoorten, omdat deze vooral uitgaat van de voorkeur van deze soort voor een bepaald type habitat.

Naast ecologische groepen zijn de vissoorten ingedeeld in "*stromingsgilden*" volgens FAME (Noble & Cowx, 2002). De afkorting FAME staat voor Fishbased Assessment Method for the Ecological status of European rivers.

De indeling in stromingsgilden is gebaseerd op de voorkeur van soorten voor stromend dan wel stilstaand water.

Er worden **drie stromingsgilden** onderscheiden:

- Eurytopen: soorten die geen specifieke voorkeur hebben voor stromend of stilstaand water;
- Limnofielen: soorten met een voorkeur voor stilstaand water;
- Rheofielen: soorten met een voorkeur voor stromend water.

2. Vissoortensamenstelling

De bemonsteringen in de Boven-Schelde zijn uitgevoerd in de periode van 16 tot en met 18 september 2024.

In de Boven-Schelde zijn 20 vissoorten (exclusief fuikvangsten en hybride) aangetroffen in 2024.

Van de twintig aangetroffen vissoorten behoren er elf tot het eurytope gilde, namelijk aal, baars, blankvoorn, brasem, driedoornige stekelbaars, gibel, karper, kolblei, pos, snoek en snoekbaars.

Vier soorten behoren tot het limnofiele gilde; rietvoorn, tiendoornige stekelbaars, vetje en zeelt.

Er zijn twee rheofiele soorten aangetroffen, namelijk riviergrondel en winde.

Tevens zijn drie soorten aangetroffen die tot de exoten behoren: blauwband, zonnebaars en zwartbekgrondel.

Met de fuiken is aanvullend nog Europese meerval aangetroffen.

In Tabel 2 zijn de aangetroffen vissoorten per stuwband weergegeven.

In stuwbanden Kerkhove-Wallonië en Merelbeke-Asper is de soortenrijkdom het laagst (respectievelijk n=8 en n=9).

In stuwbanden Oudenaarde-Kerkhove en Asper-Oudenaarde is de soortenrijkdom met respectievelijk dertien en twaalf soorten het hoogst.

Driedoornige stekelbaars, karper, zeelt en riviergrondel zijn alleen in stuwband Asper-Oudenaarde aangetroffen.

Kolblei is alleen in stuwband Merelbeke-Asper gevangen en gibel, snoek, rietvoorn, winde en zonnebaars alleen in stuwband Oudenaarde-Kerkhove.

De andere soorten zijn in twee of meerdere stuwbanden aangetroffen.

Tijdens de bemonstering is eveneens gelet op de aanwezigheid van kreeften en/of krabben. In totaal zijn zestien Chinese wolhandkrabben (n=13 fuik, n=1 stortkuil en n=2 zegen) en vijf gevlekte Amerikaanse rivierkreeften (n=2 elektro, n=3 fuik) aangetroffen.

Tabel 2 Aangetroffen vissoorten per stuwpand in 2024.

Gilde	Visoort	Merelbeke-Asper	Asper-Oudenaarde	Oudenaarde-Kerkhove	Kerkhove-Wallonië
Eurytoop	Aal	x	x	x	x
	Baars	x	x	x	x
	Blankvoorn	x	x	x	x
	Brasem	x	x	x	x
	Driedoornige stekelbaars	-	x	-	-
	Giebel	-	-	x	-
	Hybride	x	-	-	-
	Karper	-	x	-	-
	Kolblei	x	-	-	-
	Pos	x	x	-	-
	Snoek	-	-	x	-
Limnofiel	Snoekbaars	x	x	x	x
	Rietvoorn	-	-	x	-
	Tienddoornige stekelbaars	-	-	-	x
	Vetje	-	-	x	x
Rheofiel	Zeelt	-	x	-	-
	Riviergrondel	-	x	-	-
Exoot	Winde	-	-	x	-
	Blauwband	x	x	x	-
	Zonnebaars	-	-	x	-
	Zwartbekgrondel	x	x	x	x
Totaal*		9	12	13	8

X = aangetroffen; - = niet aangetroffen; * = aantal soorten exclusief hybride.

Het visbestand bestaat in biomassa voor het grootste deel uit eurytope soorten (93%), gevolgd door de exoten met 7%. De limnofielen hebben een biomassa-aandeel van circa 0,5% en het aandeel van de rheofielen is verwaarloosbaar.

Op soortniveau heeft aal in biomassa het grootste aandeel (60%), op afstand gevolgd door snoekbaars (19%).

In aantallen bestaat het visbestand voor het grootste deel uit exoten (69%), gevolgd door de eurytopen (31%). Het aandeel in aantallen van het limnofiele gilde bedraagt 0,6% en dat van het rheofiele gilde 0,1%.

Op soortniveau heeft zwartbekgrondel met 65% het grootste aandeel, op afstand gevolgd door brasem (11%) en blankvoorn (10%).

3. Bestandschatting stuwpanden

De omvang van de geraamde visbiomassa is met 13,0 kg/ha het laagst in stuwpand Kerkhove-Wallonië.

De hoogste biomassa is geraamd in stuwpand Asper-Oudenaarde (32,6 kg/ha).

In de overige twee stuwpanden bedraagt de geraamde visbiomassa 23,8 en 29,1 kg/ha.

Op basis van aantallen is de raming met 573 stuks/ha het laagst in stuwpand Asper-Oudenaarde. De geraamde aantallen zijn het hoogst in stuwpand Kerkhove-Wallonië, met 1.609 stuks/ha. In dit stuwpand worden de aantallen voornamelijk gevormd door zwartbekgrondel (1.524 stuks/ha).

In de overige stuwpanden bedraagt de raming in aantallen 640-885 stuks/ha.

4. Fuikvangsten

Er zijn in totaal tien vissoorten in de fuiken gevangen, namelijk aal, baars, blankvoorn, brasem, Europese meerval, kolblei, pos, snoekbaars, zeelt en zwartbekgrondel.

Op soortniveau heeft aal in biomassa het grootste aandeel in de fuikvangsten (51%), gevolgd door snoekbaars (15%) en zeelt (10%). Ook in aantallen heeft aal het grootste aandeel (31%), gevolgd door blankvoorn en snoekbaars (beiden 17%). Ten opzichte van de standaard bemonsteringen is met de fuikvisserij één extra soort aangetroffen, namelijk Europese meerval.

5. Vergelijking vissoortensamenstelling met eerdere visstandonderzoeken

De soortensamenstelling in 2024 in de Boven-Schelde is met 20 vissoorten (exclusief fuikvangsten, hybride en spiegelkarper) redelijk soortenrijk te noemen.

Veruit de meeste vissoorten behoren tot het eurytope stromingsgilde, namelijk aal, baars, blankvoorn, brasem, driedoornige stekelbaars, gibel, karper, kolblei, pos, snoek en snoekbaars. Rietvoorn, tiendoornige stekelbaars, vetje en zeelt zijn de aangetroffen limnofiele soorten. Riviergrondel en winde zijn soorten die tot het rheofiele stromingsgilde behoren en blauwband, zonnebaars en zwartbekgrondel zijn de aangetroffen exoten.

De Boven-Schelde wordt gevoed door verschillende stromende beken, wat zorgt voor diversiteit aan habitat binnen het watersysteem. Deze diversiteit zorgt ervoor dat zowel plantminnende als stromingsminnende soorten de Boven-Schelde kunnen gebruiken als leefgebied.

De meeste soorten zijn aangetroffen in stuwpannd Oudenaarde-Kerkhove, waar in totaal dertien verschillende vissoorten zijn aangetroffen.

Ook in de voorgaande onderzoeken van 2018, 2020 en 2021 bleek dit stuwpannd het meest soortenrijk (Mies, 2019; Simons & Bleile, 2021; Wissink, 2022).

Vergeleken met andere stuwpannden heeft Oudenaarde-Kerkhove meer zijbeken, wat kan zorgen voor de uitspoeling van extra soorten, met name rheofielen.

In 2024 is de soortenrijkdom het laagst in stuwpannd Kerkhove-Wallonië. Dit was eveneens het geval in 2020 (Simons & Bleile, 2021).

In 2018 (Mies, 2019) en 2021 (Wissink, 2022) werd in stuwpannd Merelbeke-Asper de laagste soortensamenstelling waargenomen.

In Tabel 19 is een overzicht gegeven van de soortensamenstelling sinds 2013 (Van Giels, 2015; Mies, 2019; Simons & Bleile, 2021; Wissink, 2022).

De soortenrijkdom in 2024 is vergelijkbaar met de soortrijkdom in de periode 2015-2021, waarbij de aanwezige soorten veelal overeen komen. Verschillen worden voornamelijk veroorzaakt door het wel of niet aantreffen van minder frequent voorkomende soorten, zoals in dit geval onder andere gibel, kleine modderkruiper en tiendoornige stekelbaars.

In 2013 was de soortenrijkdom lager met in totaal zestien soorten.

Aanvullend op de reguliere bemonsteringen is er ook met fuiken gevist. Met de fuiken is ten opzichte van de reguliere bemonstering één extra soort aangetroffen, namelijk Europese meerval. Deze soort is in voorgaande jaren eerder aangetroffen door middel van stortkuil, zegen- of elektrovisserij. De aanvullende fuikenvisserij laat een waardevolle toevoeging zien voor wat betreft het in beeld brengen van de soortenrijkdom in de Boven-Schelde.

Tabel 19 Soortensamenstelling in de Boven-Schelde in de jaren 2013, 2015, 2018, 2020, 2021 en 2024. X = aangetroffen, - = niet aangetroffen.

Gilde	Vissoort	2013	2015	2018	2020	2021	2024
Eurytoop	Aal	x	x	x	x	x	x
	Alver	-	x	x	x	-	-
	Baars	x	x	x	x	x	x
	Blankvoorn	x	x	x	x	x	x
	Brasem	x	x	x	x	x	x
	Driedoornige stekelbaars	-	x	-	x	x	x
	Europese meerval	-	x	x	x	-	-
	Giebel	x	x	x	x	-	x
	Hybride*	x	x	-	-	x	x
	Karper	x	x	x	x	x	x
	Kleine modderkruiper	-	-	-	-	x	-
	Kolblei	x	x	-	x	x	x
	Pos	x	x	x	x	x	x
	Snoek	x	x	x	x	x	x
	Snoekbaars	x	x	x	x	x	x
	Spiegelkarper	-	-	-	x	-	-
	Limnofiel	Bot	x	x	-	-	-
Bittervoorn		-	-	x	-	-	-
Rietvoorn		x	x	x	x	x	x
Tiendornige stekelbaars		x	-	-	x	-	x
Vetje		-	-	x	-	-	x
Zeelt		x	-	x	x	x	x
Rheofiel	Bempje	-	-	-	-	x	-
	Kopvoorn	-	-	x	x	x	-
	Riviergrondel	x	x	x	x	x	x
	Serpeling	-	-	-	x	-	-
	Winde	-	x	x	-	-	x
Exoot	Blauwband	-	x	x	x	x	x
	Zonnebaars	x	x	x	x	-	x
	Zwartbekgrondel	-	x	x	x	x	x
Totaal**	16	20	21	22	19	20	

* = hybride, kruising tussen twee karperachtigen

** = exclusief hybride

6. Besluiten

1. De visstand in de Boven-Schelde is geraamd op 26,3 kg/ha en 848 stuks/ha.
2. In totaal zijn er 20 vissoorten aangetroffen, exclusief hybride. Dit zijn de soorten aal, baars, blankvoorn, blauwband, brasem, driedoornige stekelbaars, giebel, karper, kolblei, pos, rietvoorn, riviergrondel, snoek, snoekbaars, tiendornige stekelbaars, winde, vetje, zeelt, zonnebaars en zwartbekgrondel.
3. Op basis van biomassa hebben aal (60%) en in mindere mate snoekbaars (19%) het grootste aandeel in de visstand.

4. Op basis van aantallen is zwartbekgrondel (65%) de meest voorkomende soort, op afstand gevolgd door brasem (11%) en blankvoorn (10%).
5. De visbestanden in de verschillende stuwpanden variëren op basis van biomassa van 13,0 kg/ha in stuwpand Kerkhove-Wallonië tot 32,6 kg/ha in stuwpand Asper-Oudenaarde. Op basis van aantallen varieert het visbestand in de stuwpanden van 573 stuks/ha in stuwpand Asper-Oudenaarde tot 1.609 stuks/ha in stuwpand Kerkhove-Wallonië.
6. De predator-prooi verhouding is berekend op 1:0,48. Op basis van deze verhouding is een sterk regulerend effect op het prooivisbestand door de aanwezige roofvis te verwachten.

VERBEIREN Marc

Wolvertem, maart 2026

{ BRON : schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger Eva DE BLEEKER in het Vlaams Parlement ; zie :

vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Milieu) Jo BROUNS :
“ *Bulletin van Vragen en Antwoorden* “ , Vlaams Parlement , zitting 2025-2026 , vraag nr.488 van 6 februari 2026 } .